

HET IS HIER ZO MOOI

MIRA T. LEE

HET IS
HIER ZO
MOOI

Vertaald door Thijs van Nimwegen
en Anne Roetman

Nieuw Amsterdam

Oorspronkelijke titel *Everything Here Is Beautiful*. Pamela Dorman Books,
een imprint van Penguin Random House LLC, New York

© 2018 Mira T. Lee

© 2019 Nederlandse vertaling Thijs van Nimwegen en Anne Roetman /

Nieuw Amsterdam

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Nancy Resnick

Omslagbewerking image realize

Omslagbeeld © Grace Han

Foto auteur © Liz Linder

NUR 302

ISBN 978 90 468 2447 4

www.nieuwamsterdam.nl

Voor alle families

Empathie: want wat de mens gemeen heeft is emotie, en het enige waarmee we onze enorme verschillen in ervaring kunnen overbruggen, zijn onze gevoelens. We moeten, in alle nederigheid, beseffen dat we het innerlijk leven van de ander misschien wel nooit volledig zullen begrijpen, maar we moeten om elkaar blijven geven.

Proloog

Een zomerdag in New Jersey. Een huis met een tuin. De jongste, vier, houdt ervan haar lichaam over het zitje van de schommel te vouwen, de wereld ondersteboven te bekijken. Ze draait zich rond met haar voeten, wikkelt de stalen touwen in elkaar totdat ze helemaal zijn opgewonden. Ze gooit haar benen in de lucht. De schommel tolt rond. De duizeligheid is fijn.

De oudste, elf, hakt gember en bosuitjes fijn in de keuken, zet de rijst op. Maakt een bordje klaar met ingemaakte radijsjes.

Het is vroeg in de ochtend. Hun moeder slaapt nog. Op maandag en donderdag volgt ze altijd avondlessen. Op vrijdag werkt ze tot laat op het accountantskantoor. ‘Nog één jaartje,’ zei ze, al heeft ze dat al eerder beloofd. Ze is van ver gekomen, want na het overlijden van haar man was ze gedwongen om alleen naar Amerika te gaan. De moeder zal binnenkort weer een actuarieel examen afleggen. ‘Een uitstekend beroep,’ vertelt ze de meisjes trots. Zij weten alleen dat er een heleboel wiskunde bij komt kijken.

De oudste zit aan de keukentafel. Opent haar doosje met waterverf, schildert met snelle, soepele streken. Vandaag probeert ze een stilleven te maken, die schaal met perziken, of een vaas met versgeplukte reuzenmargrietten uit de tuin. Ze houdt van de concentratie. Als de rest van de wereld wegvalt.

‘*Jie!* Kom kijken!’ roept haar zus vanuit de tuin.

De oudste kijkt niet op.

‘Kom eens hier, ik heb iets gevonden!’

Ze legt haar penseel neer, gaat naar de tuin. De hordeur valt achter haar dicht.

‘Zie je het, jie? Daar.’

In de hoek, bij het hek. Nat gras kietelt haar voeten. De jongste wijst naar iets in de lage takken van de kornoeljeboom.

‘Het is een spinnenweb, *mei-mei*. Zie je hoe de draden van de ene tak naar de andere lopen?’

Het is hun eerste zomer in New Jersey. Hun eerste huis met een tuin. Hiervoor woonden ze in de kelder bij derde oom, in Tennessee.

De grote ogen van de jongste.

‘Maak je geen zorgen, mei. Je hoeft niet bang te zijn. Spinnen doen je geen kwaad. Die vangen vliegen en muggen en allerlei andere insecten. Zie je dat web? De spin spint het met een zijden draad die uit haar lijfje komt. De draad plakt. Het insect raakt in die draden verstrikt en de spin eet het op. Ze zuigt het bloed eruit.’

De jongste knikt, denkt na over deze informatie. De oudste draait zich om en wil weer naar binnen lopen.

‘Maar...’

De oudste wordt ongeduldig, al weet ze niet waarom. ‘Wat is er, mei?’

Haar zus wijst weer naar het web. Het glinstert in de zon. Weerkaatst het ochtendlicht.

‘Kijk, jie. Zie je het? Zo mooi.’

DEEL 1

Miranda

Lucia zei dat ze met een eenarmige Russische Jood ging trouwen. Het kwam als een schok, dit nieuws, omdat ik hem nog maar één keer kort ontmoet had, toen ik in de buurt was voor een vergadering met twee gedrongen maar knappe advocaten. Hij heette Yonah. Hij had een natuurvoedingswinkel in de East Village, een paar huizen van een tatoeagesalon, tegenover City Video, naast een Pools eethuis, onder drie verdiepingen met appartementen, die hij volgens Lucia verhuurde aan de yuppies die binnenkort de wijk zouden overnemen. Hij bood me een kopje thee aan, ik koos groene thee met munt, en hij was druk in de weer, pureerde snijbiet en boerenkool in een lawaaierige restaurant-blender, brulde bevelen naar zijn neefjes, of misschien waren het zijn achterneefjes of achterachterneefjes (dat wist ik nooit, het waren er zo veel), omdat ze zo sloom waren met het uitladen van de bestelwagens met biologische producten. Hij schreeuwde vaak. Ik vond die Yonah nogal een ruig type.

Hij stofte de wijnflessen af, dweilde de vloer, vulde de schappen aan met pakjes gedroogde vijgen, gojibessen en ginsengsnacks. Hij werkte hard, dat kon ik zien, wilde rijk worden, zoals alle immigranten. Lucia zei dat hij schaakte. Ik wist helemaal niet dat mijn zus kon schaken, al was ze als kind altijd al erg goed in puzzelen. Yonah leek mij ook niet het schaaktype, of iemand die biologische sulfietarme wijn dronk en gojibessen at. Maar liefde is vreemd, zeggen ze. En ik gun mijn zus liefde, en iedere vreemdeling ook, zelfs al rookt hij, of ziet hij er verfromfaaid uit als hij net onder de douche vandaan komt, en laat hij zijn camouflaageonderbroeken slingeren op de badkamervloer. Ik geef toe dat ik schrok, griezelde zelfs, van de kunstarm die hij soms droeg, al zag ik het ding vaker eenzaam in een stoel liggen.

Lucia en ik gingen met hem op bezoek bij onze moeder, die stervende was. Onze moeder hing achterover in een groensuède ligfauteuil, was gewikkeld in katoenen dekens en keek naar de videoband van De Drie Tenoren die we haar het jaar daarvoor gegeven hadden. Ze nam deze man eens goed in zich op: zijn arbeidersschouders, zijn donkere stoppelbaard, zijn brede, platte neus. Haar Yoni was in essentie een eend, zei Lucia (liefkozend), of misschien een vogelbekdier, al had ze er nog nooit een van dichtbij gezien. Mijn zus bepaalde graag wat voor dier of groente iemand was. En meestal had ze nog gelijk ook.

Onze moeder huiverde toen haar blik op zijn linkerarm viel: een bleke perzikkleur die niet overeenkwam met de rest van zijn lichaam. ‘Wat is er met je arm gebeurd?’ vroeg ze.

‘Een ongeluk, toen ik eenentwintig was.’ Hij sprak zachtjes, maar zonder enige schaamte.

‘In de Sovjet-Unie?’

‘In Israël. Ik ben daar als tiener naartoe verhuisd.’

‘Je bent gescheiden,’ zei ze, en ik probeerde zijn gedachten te lezen in het knipperen van zijn blauwgrijze ogen. Zou Lucia hem gewaarschuwd hebben dat onze moeder zo kon doen? Wat hebben ze met elkaar gedeeld en wat hebben ze weggelaten toen ze verhalen uitwisselden tijdens een potje schaken, bij een glaasje wijn? Ik wilde tegen deze man zeggen: denk je nou echt dat je onze Lucia kent?

‘Dertien jaar,’ zei hij. ‘Ik ben nu dertien jaar gescheiden.’ Weer huiverde onze moeder, al kon dat ook zijn van de pijn die door haar ingewanden schoot, of haar botten, of haar borst.

‘Je bent Joods,’ zei ze. ‘Joden zijn zo agressief. Heb je kinderen?’

‘Twee,’ zei hij. ‘Ze zijn bij hun moeder, in Israël.’

Bij het noemen van de andere vrouw spuugde onze moeder. Vroeger had ze denk ik meer willen weten, zoals wat hij deed, hoe oud zijn kinderen waren, hoe ze heetten, of ze een muziekinstrument bespeelden, en wij zouden hem misschien verteld hebben dat Lucia toen ze drie jaar was al twintig Chinese gedichten kon opzeggen, of dat ze een groot talent op de viool was, of dat ze toen ze zes was een hevige hersenvliesontsteking had gekregen en bijna dood was gegaan.

‘Waarom ben je gescheiden?’ vroeg ze.

‘We waren te jong getrouwd,’ zei hij. De huid van zijn gezicht leek aan zijn jukbeenderen te bungelen. Een basset, zei ik later tegen Lucia.

‘Zo gaat het in het leven,’ zei hij tegen onze moeder.

Ze leek niet echt tevreden met dit antwoord, maar ze knikte en slaakte een diepe zucht. ‘Zorg goed voor mijn dochter,’ zei ze.

Maar ze keek niet naar hem. Ze keek naar mij.

Ze viel in slaap. Twee weken later was ze dood.

‘Drie stapels,’ zei Lucia. ‘Alles in drie stapels.’

Bewaren. Leger des Heils. Vuilnis.

Dat was onze strategie toen we het huis in New Jersey moesten verkopen, zoals aangegeven in het testament van onze moeder (ons ouderlijk huis, aangetast door de dood, werd nu als ‘onheilspellend’ beschouwd). Dus zochten we haar CorningWare-schalen uit, haar gasrekeningen, sojasaus, ijsbakjes, Cabbage Patch-poppen, tuinslangen, garen, koekenpannen, boeken van Maurice Sendak en haar tweepersoonsbeddengoed met vaal geworden kussenslopen bedrukt met Raggedy Anne en Andy. Bewaren. Vuilnis. Bewaren. Bewaren. Leger des Heils. Vuilnis. En toen we bij ma’s slaapkamer aankwamen viel er een gewijde stilte, alsof we ons plots bewust werden van de heilige, definitieve schending die we op het punt stonden uit te voeren. Het bureau waaraan ze gewerkt had, potlood in de hand, de sierkussens die Lucia ooit had genaaid bij huishoudkunde, de draagbare radio, de klok, haar exemplaren van *Reader’s Digest*, het bed waarin ze had gelegen, aan haar morfine-infuus geklonken, ogen dicht, stil, haar lichaam eindelijk verslapt.

‘Modeshow?’ fluisterde Lucia.

‘Nou...’ Waarom ook niet?

We tuurden in de kledingkast, de kast die we als ondeugende kinderen vaak geplunderd hadden. We kozen twee ouderwetse katoenen zomerjurken uit, de een met chevronstrepen, de ander met zigzagpatroon. ‘En nu ronddraaien!’ zei Lucia. ‘Jij,’ zei ik, en onze rokken bolden tegelijkertijd op, als omgekeerde tulpen.

We barstten in tranen uit. Twaalf chemokuren, drie operaties, drie bestralingskuren, twee klinische onderzoeken, drie remissies, vier keer dat het terugkwam, verspreid over negen verschrikkelijke jaren... en toch kwam de definitieve afwezigheid van ma als een schok.

We werkten tot laat door. Om twee uur ’s nachts besloten we te gaan

bakken. We zetten keihard ABBA op, en Blondie en de Rolling Stones, en zongen mee terwijl de bloem en de suiker alle kanten op vlogen. ‘Amandelen!’ zei Lucia. ‘We hebben amandelen nodig!’ Ma was dol op Chinese amandelkoekjes, dus legden we onze spatels neer en reden we naar de vierentwintiguursdrogist om noten te kopen.

‘Ooit zitten we in hetzelfde bejaardentehuis! Dan zijn we chagrijnig en spelen we bridge en klagen we bij de verpleegsters over onze aambeien. Haha, als jij tachtig bent, ben ik nog maar drieënzeventig!’

Het was vast ons verdriet dat ons zo jolig maakte. Het late tijdstip. De vermoeidheid. Maar zo ging het als je bij Lucia was.

We vielen in slaap in de woonkamer, het huis warm als boter, met het wafelpatroon van de bankkussens in onze wangen geprent. En toen werd het ochtend. En verscheen ook Yonah, die in een enorme huurvrachtwagen de oprit op bulderde.

Ze trouwden algauw, in het stadhuis. Lucia droeg een glimmend topje, een roze fietsbroek en zilveren oorringen. Ze straalde, als een bruid. Yonah droeg zijn beste kakibroek, een gekreukeld wit overhemd en een felrode stropdas. Dit is dus degene met wie mijn zus gaat trouwen, dacht ik. Een éénarmige juskleurige man met een spaghettisausrode stropdas. Niet dat ik had verwacht dat mijn zus met een conventionele man zou trouwen, of een Chinese man, of een hoogopgeleide man met een onberispelijk cv. Lucia had op de middelbare school verkering met een Griekse jongen, verkoos New York University boven het elitaire Cornell en Engels boven bètavakken, dit alles tot grote ontzetting van onze moeder. En terwijl haar huisgenoten bezig waren met de ene scharrel na de andere, ontmoette Lucia een drummer met een vriendelijke stem die met vier andere muzikanten in Tribeca woonde, en deed haar viool de deur uit voor een elektrische basgitaar. Ze ontdekte ook haar reislust, verwierp de kantoren met airconditioning en mannen in pak waar onze moeder en ik vertrouwd mee waren en ging Engels geven in Ecuador, privéles geven in Brazilië en vrijwilligerswerk doen in Bolivia. Toen ze begin twintig was, werkte ze als reisverhalenschrijfster in Latijns-Amerika voor een kleine start-up, totdat ze weer terugkwam om journalistiek te studeren. Nu schreef ze hoofd-artikelen voor een krant in Queens – geen slecht alternatief, denk ik, want

daar kon ze goed opschieten met halalslayers, Egyptische kappers, Salvadoraanse koks en de oude Chinese kruidenier die voor zeshonderd dollar per pond hondenpenissen en exotische paddenstoelen verkocht.

Toch had ik dit niet verwacht.

Yonah straalde, als een bruidegom. Hij straalde met heel zijn brede eendengezicht, zijn weerbarstige wenkbrouwen en zijn kleine, uitstekende oren. ‘Maak foto!’ blafte hij, en ik volgde hem door het rechthoekige venstertje van mijn camera, probeerde te zien wat Lucia zag, en ja, hij was ruig, gespierd, mannelijk. Aantrekkelijk, zou je kunnen zeggen. Ik had nooit gedacht dat Lucia eerder zou trouwen dan ik – ze was tenslotte zeven jaar jonger. Mijn mei-mei.

Ze hadden huwelijkse voorwaarden opgesteld, op mijn aandringen. Ik geloofde niet dat Yonah trouwde om het geld van onze moeder (geen fortuin, maar verre van een schamel bedrag) of vanwege Lucia’s Amerikaanse nationaliteit, maar ik vond wel dat mijn zorgen terecht waren. ‘Maak meer foto!’ zei hij. Ik hield er niet van dat hij zo vaak in de gebiedende wijs sprak, ook al begreep ik dat Engels niet zijn moedertaal was. Dat hadden we gemeen. Ik deed mijn best hem aardig te vinden, echt waar.

Na een ceremonie van twee minuten gaf hij me een stevige knuffel, sterk als een beer. ‘Zuster!’ zei hij. *‘Achoti! Hermana! Sestra! Belle soeur!’* ‘Jie,’ zei Lucia.

‘J-yeah,’ zei hij met een opvallend nauwkeurige derde toon. Hij lachte vanuit zijn onderbuik. Dat vond ik leuk aan hem. Toen lepelde hij Lucia met zijn goede arm omhoog en droeg haar zeven trappen naar beneden, tot op het plein, waar de lentebloesem danste, vogels tjrpten en misschien heel toepasselijk een regenboog tevoorschijn kwam. Hij draaide met haar rond en Lucia kirde van plezier, met uitgestrekte armen en haar hoofd achterovergegooid, een kortgeknipt kapsel en haar scherpe kin blinkend in de stralen van een nieuwe zon. ‘Mijn vrouw, ze is zo mooooi!’ zong hij, en Lucia’s ogen glansden zo helder dat zelfs mijn diepst verstopte zorgen oplostten als ochtendmist. Ze waren verliefd. Onze moeder, dat wist ik zeker, kon hier gerust op zijn, waar die plek ook is vanwaar de doden de levenden bezien.

Hij nodigde me uit bij hen thuis. Het was er erg klein: een tweekamerappartement dat grensde aan de keuken van de natuurvoedingswinkel.

Het stonk er naar rook. In de raamloze slaapkamer stonden vier zwart-witmonitors opgestapeld op een groot, stalen bureau dat vol lag met kartonnen bekertjes, asbakken, spijkers, afstandsbedieningen en bergjes van Lucia's kleine, meisjesachtige kleren. Lucia had hun echtelijk bed versierd met vreemd gevormde kussens: een klaver, een hart, een kikker en een banaan. Ze vond het heerlijk om daar te liggen kijken naar de winkel, knabbelend op pitachips of pretzels met een laagje yoghurt. 'Daar zag hij me voor het eerst macadamianootjes eten,' zei ze dromerig, en ze wees naar de enorme bakken met noten op bewakingscamera één.

Op de vloer in de woonkamer lag een tweepersoonsmatras. Het diende als bed voor als Yonahs neefjes en nichtjes of achterneefjes en ooms op bezoek kwamen, wie er ook maar langskwam. Lucia hield van de reuring, de chaotische jeugdherbergsfeer. De biologische kibboets, noemde ze het. En nu was het ook haar thuis.

'Geloof je in nog lang en gelukkig?' vroeg ze me die dag terwijl we nipten uit onze kartonnen bekers met muntthee. Ik herinnerde me de hoogleraar kunstgeschiedenis met wie ik kort daarvoor zes weken gedatet had en voelde dat ik onbewust lichtjes mijn wenkbrauw optrok. Lichtjes, maar toch gezien, want Lucia zag dat soort dingen.

'O, jje,' zei ze met een zucht. 'Je kunt toch op zijn minst probéren erin te geloven.' Ze boog voorover om me een knuffel te geven, klopte op mijn hoofd zoals ze dat als kind altijd deed.

Die nacht lag ik op het tweepersoonsmatras en luisterde naar hun gehijg en gekreun, glibberig, neukend als een stel konijnen. Mijn zus was officieel een pasgetrouwde vrouw. Een echtgenote. Ineens besepte ik het, als een botte pijn in mijn lichaam; ik had me nog nooit zo alleen gevoeld.

Yonah was zuinig; dat zou onze moeder wel bevallen hebben. Om de week sleepte hij op zondag meubels mee naar huis van die Midden-Oosterse vlooiemarkt op de hoek van Twelfth en B-Street. 'Luister,' zei hij. Dat zei hij altijd: 'Luister. Zal ik je eens wat vertellen? De yuppen, die vinden dit geweldig. Weet je hoe duur dit was?'

Ik bestudeerde het met thee bevlekte mohairen vloerkleedje van ongeveer een meter in het vierkant.

'Twintig dollar!' zei hij. 'Tweedehandswinkel, betaal je tweehonderd; deze maak je schoon, is bijna weer perfect.'

'Perfect!' zei Lucia.

Ze verfdde de bank die buiten de winkel stond fel kersenrood en kocht een tiental tropisch aandoende planten als decoratie voor het cafégedeelte, dat recentelijk was uitgebreid met een luxe soep- en saladebar. Hun stads-oase, met industriële bakstenenmuuruitstraling, was nu de ontmoetingsplek voor alle buurttypes, waar ze loungeden op triphop, Moby of Ella Fitzgerald (ineens Lucia's lievelingsmuziek) terwijl jonge mensen, met name lesbische hipsters, studenten van de toneelschool en milieuactivisten in de dop, zich verdrongen rond de sojamelk.

Ik vond het niet bepaald leuk hoe mijn zus zich bij haar nieuwe man gedroeg, of dat hij vaak tegen haar sprak alsof ze een kind was. 'Lucy Gooosey,' zei hij (aan die bijnaam had ze haar hele leven al een hekel gehad), 'ik heb je lievelingskostje gemaakt... shakshuka!'

Shakshuka?

Lucia was gek op de spareribs van onze moeder – ja, die malse varkensribbetjes die een nacht gemarineerd waren in honing, knoflook en vijfkruidenpoeder. 'Ik hou van je, Lucy Goosey,' zei hij, en hij lepelde vloeibaar eigeel en tomaat in haar mond. Hij at koosjer. Dat zou onze moeder teleurgesteld hebben; nooit had ze een volwassen man vertrouwd die zo lomp was als een neushoorn maar at als een vogeltje.

Wel vond ik het leuk hoe hij altijd werk maakte van zijn begroetingen: 'Hola!' tegen Juan Carlos, de Colombiaanse gitarist, 'Guten Morgen!' tegen de roodharige Mikael, 'Konichiwa!' tegen mevrouw Sato en 'Chowchow!' tegen mevrouw Sato's langharige Engelse dwergkees. Ze mochten hem wel. Ze gingen graag bij zijn winkel langs voor een praatje. Later vertelde Lucia me: 'Yoni kan geen Engels lezen of schrijven.'

'Wat?' vroeg ik. 'Hoe bedoel je?'

Lucia haalde haar schouders op. Dat deed me verdriet, want mijn zus had altijd erg van woorden gehouden – de klank, het ritme, de sfeer die ze overbrachten. Als kind zat ze vaak uren met een woordenboek op schoot op de wc en omcirkelde haar lievelingswoorden met een stomp rood potlood.

'Maar hoe runt hij dan de winkel?' vroeg ik.

'Hij heeft zakenpartners, "neven",' zei ze. 'Oom Leo doet de administratie. Neef Abby de bestellingen. Yoni stuurt de werknemers aan. Hij is een mensenmens.' Ze zou het hem leren als hij dat wilde. Later zei ze dat hij het misschien niet wilde leren.

'Maar hij leest en schrijft wel in het Hebreeuws,' zei ik.

‘Soms.’ Ze haalde opnieuw haar schouders op. ‘Weet je hoeveel woorden ik per dag opschrijf?’ Ze pakte haar grote notitieboek met ringband erbij en bladerde door talloze pagina’s vol uiterst nauwkeurige aantekeningen en lijstjes. ‘Ik schrijf álles op.’

‘En?’ vroeg ik.

‘Gisteren heeft Yoni zes Hebreeuwse woorden opgeschreven.’

‘Zes woorden?’ vroeg ik. Ik begreep het niet. Ik begon me zorgen te maken om haar. Ik deed erg mijn best haar pietepouterige handschrift te ontcijferen, en haar gezichtsuitdrukking.

‘Zes woorden,’ zei ze. ‘Sommige dagen één. Andere dagen niets.’

‘En dat wil zeggen?’ vroeg ik.

‘Moet je je voorstellen,’ zei ze. ‘Hij regelt alles in zijn hóófd.’

Ja, dit was Lucia ten voeten uit.

Ze vond een advocaat gespecialiseerd in immigratierecht, vulde het ene na het andere formulier in tweevoud in, verzamelde lovende brieven bij de lesbische eigenaren van de tatoeageshop verderop in de straat, de manager van City Video en hun buurman de Poolse kok, en binnen zes maanden was Yonah de trotse eigenaar van een verblijfsvergunning. Lucia kon dingen handig aanpakken, efficiënt, net als onze moeder. En daarna raakte ze vastbesloten om hem te helpen te stoppen met roken. Ze nam folders mee naar huis en las ze hardop voor, gaf hem op voor praatgroepen, kocht nicotinekauwgom, verstopte zijn asbakken, daarna zijn Marlboro Reds (totdat hij brulde) en dwong hem filmpjes te kijken van zwartgeblakerde, verkankerde longen. Ze hield zijn hoestje in de gaten, en toen dat na vier weken niet verdwenen was, maakte ze zijn eerste doktersafspraak in tien jaar.

Het tweepersoonsmatras werd die winter bezet door Chaka, de zoon van de beste vriend van Yonahs tante, die vers uit Haifa kwam, dus toen ik in de stad was voor een vergadering, bood ik aan om bij een vriendin te logeren, maar Yonah snoof. ‘Belachelijk!’ Hij verplaatste zich naar het café, naar een lange bank met kussens, zodat ik bij mijn zus kon slapen, en ik zei dank je wel en probeerde de brandgaatjes in de dekens te negeren. Lucia en ik waren wakker, leunden tegen wat kussens en deden ons tegoed aan de eiertaartjes en ananasbroodjes van onze favoriete Chinese bakker op Mott Street, terwijl we de ene na de andere aflevering van *Sex and the City* keken (Lucia had ze trouw voor me opgenomen op videoband).

's Ochtends keken we hoe Chaka selderij sneed en flirtte met Noemie, het rondborstige Puerto Ricaanse meisje achter de kassa, dat strakke shirtjes met kapmouwjes droeg. 'Deense dog,' zei Lucia, en ze wees naar bewakingscamera twee. 'Inderdaad,' zei ik, en ik keek hoe Chaka een schilmesje liet zwaaien met zijn elegante, jonge ledematen. 'Wat een hartenbreker,' zei Lucia. 'Moet je die ogen zien.' 'Pas maar op, meisje,' zei ik. 'Aiyaaaa,' zei Lucia. We lachten.

Ze vroeg of ik met Yonah naar de dokter wilde. Ze had een interview met een prominente restaurantcriticus in het Astoria (waarvoor ze een vintage paar pumps van Mary Jane tevoorschijn toverde, rood suède). Yoni had een hekel aan dokters, zei ze. Ze had voor hem een vrouwelijke dokter gevonden die Hebreeuws sprak en maar zes straten verderop een praktijk had. Dat ontroerde me. Ik kon me niet herinneren dat mijn zus vroeger zo zorgzaam was.

Hij zette die ochtend groene thee met munt voor me. 'Shakshuka?' vroeg hij.

'O, nee,' zei ik. 'Nee dank je.'

Hij gaf me een stuk veganistische chocolade-sinaasappelcake. 'Lucy's lievelingscake,' zei hij. Ik nam een hapje, en hij was verrassend smeuïg. Dat was misschien wel de eerste keer dat ik met hem alleen was. We liepen snel, zonder veel te zeggen, maar toen hij een oude gettoblaster in het vizier kreeg die bij het vuilnis stond, trok hij zijn zakmes tevoorschijn, peuterde de batterijen eruit en liet er een op de stoep vallen. 'Hij stuitert niet, zie je? Deze is goed.'

'Je zou ook het hele ding kunnen meenemen,' opperde ik.

'Mwah,' zei hij. 'Ik heb al gettoblaster. Beter dan deze.'

In de dokterspraktijk gaf de secretaresse hem een klembord vol formulieren. Hij gaf ze door aan mij. 'Alsjeblieft,' zei hij (zachtjes, maar zonder enige schaamte).

'Naam,' zei ik. 'Geboortedatum. Symptomen,' zei ik. 'Ziektegeschiedenis van familie, kruis aan wat van toepassing is.' Toen kwam ik erachter dat Yonahs vader op vierenveertigjarige leeftijd was gestorven aan longkanker. Yonahs leeftijd.

Onze moeder was ook gestorven aan longkanker, al had zij maar twee maanden gerookt, in de periode dat we net van Shanghai naar Tennessee waren geëmigreerd. Lucia heeft nooit geweten hoe het was om opgesloten te zitten in het huis van derde oom, verbannen naar de kelder, met een

kokhalzende ma omdat het er stonk naar voeten. Mijn zus was een huil-baby, had een rode kop van het blèren – om haar te kalmeren brulde ik agressief Chinese slaapliedjes, of het deuntje uit *Popeye*, of een van de oude negrosspirituals uit het Zuiden die ik op school geleerd had en die me als kind zo vreemd voorkwamen:

*Ezekiel connected dem dry bones,
Ezekiel connected dem dry bones,
Ezekiel in the Valley of Dry Bones,
Now hear the word of the Lord!*

Ik had *the Lord* nog nooit iets horen zeggen, maar een meisje op school zei dat als ik tot hem bad, ik misschien wel zou krijgen wat ik wilde. Dus bad ik tot Hem om derde oom te straffen, dan kon die ons niet langer belagen met gevloek, niet meer de spot drijven met ma's gekook of borden naar beneden gooien als de baby hilde. In die jaren kneep onze moeder haar lippen samen tot een strak, dun lijntje. Elke ochtend werd ik gesommeerd naar boven te komen, naar de kamer van derde oom, om zijn voeten te wassen en zijn eeltknobbels in te smeren met tijgerbalsem; elke middag rende ik na schooltijd naar huis en deed dan gauw mijn huiswerk, zodat ik voor Lucia kon zorgen als onze moeder naar haar avondopleiding ging.

‘Ma, waarom moesten we naar Amerika verhuizen?’

‘Aiya, *nu-er*, erg ingewikkeld. Familiezaken. Je *ba* leek het een goed idee.’

Maar onze vader was zes maanden daarvoor, toen we nog in China woonden, omgekomen bij een auto-ongeluk. Ik begreep niets van familiezaken. Dag in, dag uit zat ik alleen in de schoolkantine, prikkend in de rijstkorrels in mijn plastic bakje, bang om op te kijken. Pas achttien maanden later zou ik bij het handenarbeidclubje een meisje ontmoeten dat haar gloednieuwe pastelkrijtjes met me deelde, daarna haar Mallomars-cakejes, en me zelfs bij haar thuis uitnodigde om me haar föhn van Vidal Sassoon te laten zien, en hoe ik mijn eigen haar kon föhnen en met haarlak in model kon brengen in plaats van het altijd in een vlecht op mijn rug te dragen. Tess Carter, een waarachtig blond meisje met blauwe ogen dat die jaren tot iets dragelijks zou maken. En op de laatste dag van groep 7, toen ma had aangekondigd dat ze een baan had gekregen in New Jersey, hadden